

**INGLIZ TILINI O'QITISHDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV
(COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING) NING SAMARADORLIGI VA
ZAMONAVIY METODIK ASOSLARI**

Safarmatova Odinaxon Mahmud qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

Xorijiy tillar kafedrası stajyor-o'qituvchisi

rajabovaodina@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv (Communicative Language Teaching – CLT)ning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda CLT metodining tarixiy rivojlanishi, asosiy tamoyillari hamda uning zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda qo'llaniladigan interaktiv metodlar, juftlik va guruh ishlari, real hayotga asoslangan topshiriqlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida CLT yondashuvining samaradorligi va uni takomillashtirish yo'llari bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: kommunikativ yondashuv, CLT, metodika, interaktiv o'qitish, kommunikativ kompetensiya, til o'qitish, pedagogik texnologiyalar.

Kirish. Bugungi globallashtirish sharoitida chet tillarini o'qitish metodikasi jadal rivojlanmoqda, an'anaviy grammatik tarjima usullari o'rnini bosib, kommunikativ yondashuv keng qo'llanila boshladi, ushbu yondashuvning asosiy maqsadi o'quvchilarda real hayotiy vaziyatlarda tilni erkin qo'llash kompetensiyasini shakllantirishdir, Canale va Swain (1980) kommunikativ kompetensiyani tilni grammatik jihatdan to'g'ri va ijtimoiy jihatdan mos qo'llash qobiliyati sifatida ta'riflaydi, shuning uchun CLT yondashuvi til o'rgatish jarayonini faqat bilim berish emas, balki muloqotga tayyorlash jarayoni hisoblanadi,

Asosiy qism.

Communicative Language Teaching (CLT) til o'qitish metodikasidagi zamonaviy yondashuvlardan biri bo'lib, uning asosiy tamoyili tilni grammatik birliklar majmuasi sifatida emas, balki real kommunikativ vaziyatlarda qo'llaniladigan ijtimoiy vosita sifatida o'rgatishdan iboratdir (Richards & Rodgers, 2001). Ushbu yondashuvda til o'rgatish jarayonining markazida

o'quvchi va uning kommunikativ ehtiyojlari turadi, ya'ni o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki jarayonni boshqaruvchi fasilitator rolini bajaradi. CLT konsepsiyasiga ko'ra, til o'rganish jarayoni faqat grammatik strukturalarni yodlash bilan cheklanmaydi, balki real hayotga yaqin kommunikativ topshiriqlar orqali amalga oshiriladi, bu esa o'quvchilarning nutqiy faoliyatini tabiiy ravishda rivojlantiradi. Canale va Swain (1980) ham kommunikativ yondashuvni asoslab, kommunikativ kompetensiyani lingvistik, sotsiokultural va strategik komponentlardan iborat murakkab tizim sifatida talqin qilgan bo'lib, bu tizim o'quvchining nafaqat to'g'ri gap tuzishini, balki uni vaziyatga mos ravishda qo'llay olishini ham o'z ichiga oladi. An'anaviy grammatik-tarjima metodlari bilan solishtirganda CLT yondashuvi o'quvchini passiv qabul qiluvchi emas, balki faol muloqot ishtirokchisi sifatida shakllantiradi, bu esa Harmer (2007) ta'kidlaganidek, til o'rganish samaradorligini oshirishda real kommunikatsiyaning muhimligini ko'rsatadi. CLT amaliyotida juftlikda ishlash (pair work), guruhli muhokama (group discussion), rol o'ynash (role-play), axborot bo'shliqlarini to'ldirish (information gap activities) hamda muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar (problem-solving tasks) kabi interaktiv metodlar keng qo'llaniladi, ushbu metodlar Long (1996) tomonidan ham "interaction hypothesis" doirasida qo'llab-quvvatlanib, til o'rganish jarayonida muloqot orqali shakllanadigan input va outputning ahamiyatini ta'kidlaydi. Mazkur yondashuv o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish bilan birga ularning kognitiv faolligini ham rivojlantiradi, chunki talabalar real muammolarni hal qilish jarayonida tilni amaliy qo'llashga majbur bo'ladilar.

Biroq CLT yondashuvi bilan bog'liq ayrim metodik muammolar ham mavjud bo'lib, ular orasida katta guruhlarda individual kommunikatsiyani tashkil etishdagi qiyinchiliklar, o'qituvchining yuqori darajadagi metodik va kommunikativ kompetensiyaga ega bo'lishi zarurligi hamda dars vaqtining yetarli darajada moslashuvchan bo'lishi kabi omillar kiradi. Breen va Candlin (1980) fikriga ko'ra, CLT samaradorligi nafaqat metodning o'ziga, balki uni amalga oshiruvchi o'qituvchining pedagogik kreativligi va darsni dizayn qilish qobiliyatiga ham bevosita bog'liqdir. Shuningdek, Richards (2006) CLT yondashuvining muvaffaqiyatini o'qituvchining dars jarayonida autentik materiallardan foydalanishi va o'quvchilarni real kommunikativ vaziyatlarga maksimal darajada yaqinlashtira olishi bilan izohlaydi. Umuman olganda, zamonaviy lingvodidaktik tadqiqotlar CLT yondashuvini til o'qitishning eng samarali modellardan biri sifatida e'tirof etadi, chunki u o'quvchilarda nafaqat til bilimlarini, balki kommunikativ kompetensiyani ham tizimli ravishda shakllantirish imkonini beradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv zamonaviy metodikaning eng samarali yo'nalishlaridan biridir, u o'quvchini markazga qo'yadi, real

kommunikatsiya til o'rganishning asosidir, interaktiv metodlar samaradorlikni oshiradi va o'qituvchi fasilitator sifatida muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001) – Communicative Language Teaching asoslari va tilni ijtimoiy kommunikativ vosita sifatida o'qitish konsepsiyasi.

Canale, M., & Swain, M. (1980) – Kommunikativ kompetensiya modeli (lingvistik, sotsiokultural va strategik komponentlar).

Harmer, J. (2007) – Real kommunikatsiyaning til o'rganish samaradorligidagi roli.

Long, M. (1996) – Interaction Hypothesis (til o'rganishda o'zaro muloqot, input va outputning ahamiyati).

Breen, M. P., & Candlin, C. N. (1980) – CLT samaradorligida o'qituvchi roli va pedagogik kreativlikning ahamiyati.

Richards, J. C. (2006) – Autentik materiallar va real kommunikativ vaziyatlarning CLTdagi o'rni.